

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Högskolan Väst

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 och inriktning mot arbete gymnasieskolan i undervisningsämnet **samhällskunskap**.

Beskrivningen av lärosätet återfinns i del 1.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Som lärartabellen visar har vi huvudsakligen disputerade lärare, varav flera också har lärarexamen. Av de adjunkter som undervisar är en på väg att färdigställa sin doktorsavhandling (Kurt Wicke). Samtliga lärare är pedagogiskt skickliga. Birgitte Christiansen som undervisar på "mediekursen" tilldelades t.ex. studenternas pedagogiska pris 2016 och två andra (Kurt Wicke och Katarzyna Jezierska) var nominerade till årets pris. Urban Carlén och Johan Hyrén ansvarar för och undervisar på högskolans högskolepedagogiska kurser. I och med samarbetet med *Institutionen för ekonomi och IT* (se nedan) finns också möjligheten att finna kompetenta ersättare om det skulle vara så att någon lärare får forskningsanslag eller av annan orsak inte kan medverka i undervisningen. Bemanningen är relativt stabil. Den utmaning vi står inför inom några år, gällande bemanningen, handlar om hanterandet av ett par pensionsavgångar i relation till ämnesdidaktik respektive sociologi. Intresset för ämnesdidaktik och ämnesdidaktisk forskning är dock på stark frammarsch på institutionen och vi ligger i startgroparna för etablerandet av ett forskningsnätverk kopplad till "undervisning om kontroversiella frågor och interpedagogik". Gemensam ansökan om etableringsmedel inskickades i november 2018. Det finns mycket kompetens på området och bedömningen är således att de ämnesdidaktiska delarna i utbildningen även framgent kommer att kunna genomföras med god kvalitet. Institutionen saknar heller inte kompetens inom det sociologiska fältet, då vi har utbildning i sociologi som separat ämne med flera duktiga lärare. Här pågår nu arbetet med att hitta rätt person som är både kunnig, lämplig och intresserad av uppdraget. Tanken är att börja fasa in personen/personerna i undervisningen under nästkommande år. I och med att vi är ute i relativt god tid är vi övertygade om att vi även kommer kunna hantera denna utmaning på ett bra sätt.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

De förutsättningar som generellt gäller för ämneslärarutbildningen på Högskolan Väst finns beskrivna i del 1. Här ges en beskrivning av vad som särskilt gäller för samhällskunskap.

Våren 2017 slutfördes en intern övergripande utvärdering av samhällskunskapen på HV i syfte att säkerställa god kvalitet i utbildningen. Den övergripande slutsatsen var att vi har en bra utbildning i samhällskunskap men att det också finns potential att göra den ännu bättre. Vi är nu i implementeringsfasen av de förslag som utvärderingen mynnat ut i. Nedan följer först en problembeskrivning av de utmaningar som utvärderingen identifierade. Där efter följer redogörelse för hur dessa har hanterats.

Problembeskrivning: Som en följd av samhällskunskapsämnets komplexa karaktär kommer det alltid vara en utmaning att bedriva lärarutbildning i samhällskunskap. Utmaningarna är av flera slag. Gemensamt för samtliga lärosäten är förmodligen utmaningen att ur flera separata universitetsdiscipliner skapa en gemensam ämnesidentitet. Vad ämnet samhällskunskap är och hur universitet- och högskoleämnet relaterar till skolämnet, är på intet sätt givet. Ska ämnet t.ex. huvudsakligen definieras utifrån vad som uppfattas vara det mest centrala inom respektive universitetsdisciplin, eller ska det kanske främst definieras bakifrån, utifrån innehållet i skolämnet på 7-9, respektive gymnasienivån?

Av ovanstående följer att ämnesgruppen och lärarlagen som arbetar med kurserna i samhällskunskap är synnerligen centrala. Vid den interna utvärderingen drogs slutsatsen angående organisationen att arbetet med att få till en väl fungerande ämnesgrupp i samhällskunskap hitintills inte har fungerat helt tillfredsställande, men att arbetet i lärarlagen fungerat väl. Annorlunda uttryckt, så var bilden att samhällskunskapskurserna tagna för sig överlag fungerade väl – med kompetenta, engagerade lärare och forskningsanknutet innehåll samt överlag nöjda studenter – men att helhetsförståelsen kring hur de olika kursernas innehåll relaterar till och bygger på varandra, inte alltid var så bra som man kunde önska hos de enskilda lärarna.

Ur organisatorisk synvinkel är lärarnas övergripande förståelse för kursernas sammanhang tänkt att genereras via arbetet i ämnesgruppen, vilket alltså tidigare inte har fungerat optimalt. Denna brist

riskerade att påverka kvalitén negativt, eftersom helhetsbilden både vad det gäller innehåll och progression är viktiga utgångspunkter vid planeringen och genomförandet av kurser.¹

Den främsta orsaken till att ämnesgruppen tidigare inte fungerat som den är tänkt, står antagligen att finna i försöket att hantera en annan utmaning som är knuten till lärosätets storlek och ämnets komplexa karaktär. Eftersom samhällskunskap inbegriper flera olika discipliner och därtill många relevanta subdiscipliner, krävs en betydande bredd i lärarlagets kompetenser, vilket är svårt att möta för en institution på en mindre högskola. Problematiken skulle möjligen gå att hantera hjälpligt genom riktade rekryteringar, men den strategin har valts bort då den riskerar att göra undervisningen alltför personberoende. Den strategi som istället har valts är att använda högskolans samlade kompetens, vilket vi gör genom att utlokalisera vissa kurser till institutioner som redan besitter rätt kompetens (dvs. som har lärare som forskar och undervisar inom området). För samhällskunskapens del är det framförallt samarbete med *Institutionen för ekonomi och IT (EI)* som är centralt. Institutionen, som bl.a. ger masterutbildningarna i statsvetenskap, nationalekonomi och informatik, har mycket av den kompetens som behövs för att säkerställa god kvalitet på flera av kurserna i samhällskunskap. Detta var också den slutsats som drogs i den interna utvärderingen våren 2017. Problemet, *ur ämnesgruppsperspektiv*, är att dessa kompetenta lärare också har ansvar för den forskning och de utbildningar som ges på EI, varför (när kalendern blir övertecknad med möten) den egna institutionens ärenden helt naturligt prioriteras. Intresset för att engagera sig helhjärtat i ämnesgruppens arbete har således inte varit så stort som man kunde önska.

Problemlösning: Den väg vi har valt och som nu håller på att implementeras, är att flytta kursansvaret för samtliga kurser till lärarutbildningens heminstitution – *Institutionen för individ och samhälle (IoS)* – men att vi fortsätter att dra nytta av kompetensen hos lärarna på andra institutioner.

Kursansvaret är nu på väg att samlas till relativt få individer och det är den kursansvarige som framförallt har ansvar för att delta i ämnesmötena (även om givetvis alla lärare som är engagerade i kurserna blir kallade och är synnerligen välkomna till mötena). Den kursansvarige leder sedan kursutvecklingsarbetet, i dialog med lärarna, på ett sätt som tar hänsyn till helheten, inte minst då progression. Det interna kursutvecklingsarbetet har alltid fungerat väl. Den policy som följts är att den kursansvarige, utöver kursledarskapet, också ska ansvara för minst ett undervisningsmoment i kursen, för att denne på så sätt ska bli en naturlig del av lärarlaget. För att bibehålla en god kvalitet har vissa kursplaner och kursupplägg reviderats, för att på så vis ta till vara på den specifika forskarkompetens som den aktuella kursledaren tar med sig till kursen. I vissa fall har det rört sig om ämnesdidaktiska inslag, i andra fall om ämnesinnehåll.

Även om den nya organisationen utvärderas kontinuerligt har den inte varit på plats tillräckligt länge för att kunna evalueras helt och fullt, men vi ser än så länge enbart positiva effekter. Utöver att vi numer har fungerande ämnesmöten (samt att behovet av dessa möten minskat då samtliga lärare med kursansvar har kontor nära varandra och träffas frekvent i korridor och lunchrum) har även kursansvariga i vissa fall kommit i kontakt med andra forskningsmiljöer på lärosätet som är verksamma inom det egna forskningsfältet. Detta gör att vi kan vända en potentiell svaghet (att samhällskurserna

¹ Den övergripande förståelsen för utbildningens struktur och uppbyggnad fanns i den gamla organisationen framförallt hos ämnesansvarig som också var den som säkerställde att viktiga mål inte tappades bort i samband med kursutveckling.

splittras mellan olika institutioner) till en styrka (där lärare får möjlighet att knyta nya forskningskontakter) vilket förhoppningsvis är till gagn för både forskare och studenter. Ovanstående kan t.ex. illustreras med kursen **SRF200** där en av våra statsvetare som forskar inom miljöområdet går in som kursansvarig och ansvarig för ett moment kring hållbar utveckling, samt som handledare i kursens fördjupningsarbete. Det lärarlag som hen kommer att leda består av andra forskare som har lång erfarenhet inom fältet. Vår organisatoriska baktanke är givetvis förhoppningen att samarbetet i kursen även ska generera forskningssamarbeten framöver. Liknande beskrivning kan göras angående en annan statsvetare som skrev sin avhandling om svensk filmcensur och som från och med i höst ingår i lärarlaget i Mediakursen **SMS200**, vilken hen på sikt kommer att överta kursansvaret för. Ett tredje exempel är en av våra ämnesdidaktiker som har tagit över kursansvaret i **SAH600**, samt håller i ett examinerande ämnesdidaktiskt moment. Lejonparten av kursen ges fortfarande av ordinarie personal, men hen flankeras nu av en ämnesdidaktiker som förmår guida studenterna i uppgiften att göra det relativt akademiska och teoretiska universitetsämnet *internationella relationer*, relevant för undervisning i skolämnet samhällskunskap. Generellt menar vi också att det är en fördel med en kursansvarig som till sin profession är lärarutbildare, eftersom detta just garanterar att det didaktiska perspektivet inte tappas bort.

För studenterna bidrar den nya organisationen till att skapa en tydlig röd tråd mellan kurserna, då de nu möter ett mindre antal personer i kursledarrollen, samt att de ledsagas av en kursansvarig som är väl insatt i vad de läst innan och vad som kommer efter, och som utformar kursguide och annan information efter det mönster som utarbetats på institutionen. Kort uttryckt, blir det en bättre kontinuitet och mer likformighet, vilket i detta sammanhang måste ses som önskvärt.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med **inriktning mot arbete i årskurs 7–9** ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick över ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Progression samhällskunskap HT2018

Det övergripande målet för utbildningen till samhällskunskapslärare är att studenten, utöver att äga grundläggande sociologiska, statsvetenskapliga och ekonomiska, kunskaper om samhället, både ska behärska ämnets centrala begrepp och teorier (enkla sakbegrepp såväl som de mer sammansatta och omstridda begreppen och teorierna), och äga förmågan att analysera samhället med hjälp av de analysredskap som utvecklats inom respektive disciplin; d.v.s. de verktyg som behövs för att kunna "tänka och göra samhällskunskap" och med vars hjälp vi organiserar, kategoriserar, analyserar och problematiserar samhällsfenomen. Inte minst förmågan att inta olika teoretiska perspektiv – ideologiska, kulturella, ekonomiska, politiska, geografiska och sociologiska – ses som viktig.

En central aspekt av utbildningen utgörs således av vetenskaplig metodkunskap vilket möjliggör förmågan att "tänka och göra samhällsvetenskap". Detta är inte minst viktigt för att säkerställa att studenten äger förmågan att på egen hand hålla sig uppdaterad om ämnets utveckling även efter examen. Om vi utgår från den klassiska definitionen av kunskap som "sann, berättigad tro" ska studenten efter genomgången utbildning kunna avgöra när det är berättigat att tro på forskningresultat och annan information med sanningsanspråk och när de bör ifrågasättas. Det metodologiska kritiska tänkandet är därför något som inte enbart genomsyrar metodkurserna, **SSM200** och **VTM604**, och som praktiseras i uppsatskurserna, **EXS400** och **EXS600**, utan det ingår som en naturlig och nödvändig del även i andra delar av utbildningen. Inte minst de självständiga fördjupningsarbetena som ingår i t.ex. **SAL101**, **SRF200**, **SAH610**, **SHF600**, förutsätter tillämpningen av ett vetenskapligt förhållningssätt. (För sakens skull kan det kanske vara bra att påpekas att begreppet "sanning" i den klassiska definitionen av kunskap som "sann berättigad tro" givetvis inte

lämnas oproblematiserat, utan genomlysning med hjälp av bl.a. paradigmatteori och diskursteori i metodkurserna **SSM200** och **VTM604** och genom läsning av t.ex. Foucaults klassiska verk *Övervakning och straff* (**SSR200**) och *Sexualitetens historia Bd1* (**SAH610**) för att nämna några.)

Utöver ovanstående grundläggande "samhällsvetar-kunskaper", som på ett övergripande plan bör karaktärisera alla samhällsvetenskapliga utbildningar, är givetvis utvecklandet av den ämnesdidaktiska kompetensen helt central i en ämneslärarutbildning. Denna förmåga övas givetvis under VFU:n men löper också som en röd tråd genom den högskoleförlagda delen av utbildningen och hjälper till att skapa en ämnesidentitet där de olika subdisciplinerna integreras till en helhet. (Se vidare mål 4)

Strävan efter att organisera utbildningen i samhällskunskap utifrån en tydlig progressionstanke är också genomgående. Flera teman introduceras redan i UVK-kurserna i termin ett och fördjupas sedan i kommande terminer. Samhällskunskap, med sina tre akademiska moderdiscipliner, samt kompletterande samhällsvetenskapliga och humanistiska discipliner, blir närmast per definition ett splittrat ämne, men där det ändå är viktigt att eftersträva etablerandet av en helhetssyn där både pedagogiska och ämnesrelaterade överväganden inkluderas. Ett sådant sammanhållande tema utgörs av demokrati- och fostransuppdraget. Detta uppdrag är givetvis viktigt för alla lärare och annan personal som är verksam inom skolan, men det förefaller vila särskilt tungt på just samhällskunskapsämnet¹. En genomgående tanke vid organiseringen av utbildningen har varit att kompetensen kopplad till demokratiuppdraget ska utvecklas kontinuerligt under utbildningens gång. Samma strävan gäller också för de traditionella ämneskunskaperna.

Generellt upplägg i samhällskunskap

Introduktionen **SAL101** i termin två ger de tre moderdisciplinerna som lyfts fram i LGY11 lika stort utrymme och är tänkt att skapa en förståelse för hur de olika disciplinerna kan tänkas hänga samman. Detta görs bl.a. genom en fördjupningsuppgift och en ämnesdidaktisk uppgift där studenterna får träna på att anlägga de tre huvudperspektiven på ett och samma egenvalda samhällsfenomen. Efter **SAL101** fördjupas kunskaperna inom ramen för mer renodlade statsvetenskapliga och sociologiska kurser, samt i mer ämnesövergripande kurser som inte på ett självklart sätt kan subsumeras under dessa discipliner (**SMS200**, **SRF200** och **SFS400**). Nationalekonomin har vi däremot valt att integrera av skäl som anges nedan. Följande tabell visar kurserna som ges inom ramen för utbildningen.

Kurser som ingår i utbildningen:

Samhällskunskap: Förstaämne	Samhällskunskap: Andraämne
SAL101 , Termin två Grundläggande samhällsvetenskapliga perspektiv och ämnesdidaktik , 15 hp, Grundnivå	Termin fyra
SDS101 , Termin två Demokrati och samhälle , 15 hp, Grundnivå	Termin fyra
SSR200 , Termin tre Sociologiska och rättsociologiska perspektiv och ämnesdidaktik , 7,5 hp, Grundnivå	Termin fem
SMS200 , Termin tre Media och Samhällsundervisning , 7,5 hp, Grundnivå	Termin fem
SRF200 , Termin sex Resurser och utveckling i ett globalt perspektiv , 15hp, Grundnivå	Termin åtta

¹ Se t.ex. Sandahl, J. *Att ta sig an världen: Lärare diskuterar innehåll och mål i samhällskunskapsämnet*. Karlstad university studies 2011:32

SFS400 , Termin sex Fördjupad samhällsidaktik , 7,5 hp, Grundnivå	Termin åtta
SSM 200 , Termin sex Samhällsvetenskaplig metodologi , 7,5 hp, Grundnivå	Termin åtta
EXS400 , Termin sju Examensarbete I , 15 hp, Grundnivå	SAH610 , Termin sju, Studiet av makt och rättviseteori för samhällskunskapsläraren , 7,5 hp, Avancerad nivå
SAH600 , Termin nio Perspectives on International Relations , 15hp, Avancerad nivå	
EXS600 , Termin tio Examensarbete II , 15 hp, Avancerad nivå	SHF600 , Termin elva, Samhällsförändringar och framtidens samhällskunskap , 15 hp, Avancerad nivå

Progression

Nedanstående genomlysning struktureras enligt LGY11 i den mening att den utgår från disciplinerna statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi. Detta görs i syfte att visa hur vi arbetar med progression inom alla disciplinerna. Notera dock att detta riskerar att ge en något skev bild av utbildningen då vi har flera kurser som inte på ett enkelt sätt låter sig inordnas i en sådan struktur, samt att vi genomgående försöker koppla undervisningen till lärarpraktiken för att därigenom skapa en mer sammanhållen ämneskonception.

Statsvetenskap

Exempel på progression: tema värdegrunden och demokrati

Värdegrundsfrågor berörs i samtliga UVK-kurser termin ett med utgångspunkt i lärandemål som: "Utifrån aktuella styrdokument och skillnader i elevers sociala bakgrund kunna diskutera lärares uppdrag och handlingsutrymme" (**PLU100**); "utifrån ett lärarperspektiv och med beaktande av elevers sociala bakgrund kunna diskutera strategier för jämställdhet och jämlikhet i den pedagogiska verksamheten" (**IDL100**) och "visa förmåga att samspela med elever och vuxna i skolans verksamhet i enlighet med skolans värdegrund och grundläggande demokratiska värderingar" (**APU110**).

Värdegrundstemat fördjupas sedan i termin två, **SAL101**. Studenten lär sig att med hjälp av *Politisk teori*, analysera för värdegrunden grundläggande (men samtidigt essentiellt omstridda) begrepp som *frihet, jämlikhet, rättvisa, demokrati, mångkultur, integration, jämställdhet* och *makt*. Examinationen görs dels i en salstentamen som fokuserar grundläggande teorier och begrepp, t.ex. via tentamensfrågan "Hur kan man förstå relationen mellan begreppen jämlikhet och frihet?" och dels i en tillämpningsövning där studenten övar på att se samma fenomen ur de olika samhällsvetenskapliga perspektiven. Grundläggande kunskaper i normativ teori och hur en normativt giltig argumentation är konstruerad, är nödvändig, men inte tillräcklig, kunskap för att kunna hantera klassrumsdiskussioner där eleverna ger uttryck för olika normativt informerade ståndpunkter. Examinationen i **SAL101** görs i relation till kursmålen "visa grundläggande kunskaper om sociologiska, statsvetenskapliga och nationalekonomiska teorier och begrepp" och "tillämpa sociologiska, statsvetenskapliga och nationalekonomiska perspektiv på relevanta samhällsvetenskapliga frågor och problem".

I den efterföljande kursen, **SDS101**, i termin två, fördjupas demokratitemat. Den normativa dimensionen av begreppet genomlysas fortsatt i relation till kursmål som "diskutera och kritiskt granska normativa och empiriska teorier om demokrati" och "diskutera och problematisera relationen mellan lagstiftning och

samhällets normer ur ett demokratiskt perspektiv”. Kursens huvudfokus ligger dock på de mer empiriska frågorna kopplat till demokrati och förvaltning. Även dessa teman introducerades under termin ett (**PLU100**) där studenten ska visa kunskap om skolväsendets historia och utveckling. Under **SDS101** anläggs ett bredare förvaltningsperspektiv och kursen genomlyser t.ex. implementeringsproblematik, effekter av institutioners utformning, etc. utifrån mål som ”jämföra och diskutera konsekvenser av utformningen av staters viktigaste institutioner i ett demokratiteoretiskt perspektiv”, ”diskutera och kritiskt granska förvaltningens roll i en demokrati” samt ”redogöra för och med stöd av teoretiska perspektiv diskutera vilka problem som kan uppstå vid genomförandet av politiska beslut”. För att exemplifiera hur en examinationsuppgift kan vara utformad ges här exempel på en skriftlig inlämning som presenteras och försvaras under ett seminarium. Uppgiften examinerar målet ”diskutera och kritiskt granska förvaltningens roll i en demokrati”.

Examinationsuppgift SDS101: Fall 1: Tjänstemannaroll och yttrandefrihet

På senare tid har några fall uppmärksammats i media där tjänstemän i den svenska förvaltningen har uttryckt åsikter eller har organiserat sig i organisationer som uttrycker åsikter som går emot demokratiska eller rättsstatliga principer. Exempel på detta är en lärare i Skåne som har engagerat sig aktivt i en nazistisk organisation och polisen Peter Springare som uttryckt åsikter om invandrare och svenska journalister som har kritiserats som oförenligt med hans uppdrag som polis. Hur ser rättsläget ut i denna fråga i Sverige? Analysera detta i relation till exempelvis frågan om byråkratisk etik!

I Mediakursen, **SMS101**, termin tre, fördjupas en annan aspekt av demokratitemat ytterligare genom att sätta fokus på mediernas roll i politiken, utifrån målet ”beskriv och diskutera mediernas historiska och nutida politiska funktion”. Mediakurser har givetvis alltid varit viktig för utvecklandet av studenters förmåga att förstå mediernas funktion, men tycks om möjligt bli än viktigare i en tid av ”alternativa fakta” och des-information som givetvis även letar sig in i klassrummet.

Till progressionen kring demokratitemat tillhör också innehållet i den renodlade ämnesdidaktiska kursen **SFS400** samt det ämnesdidaktiska momentet i **SRF200**, båda i termin sex. (Se vidare mål 4.)

Exempel progression: tema hållbar utveckling och globala orättvisor

För att ge ett annat exempel på hur vi jobbar med progression kan vi lyfta temat miljö, hållbar utveckling och globala orättvisor. Detta tema ges relativt mycket utrymme i **SAL101** (termin ett) där det examineras främst ur politiskt teoretisk synvinkel, t.ex. via en tentamensfrågor ”Diskutera argument för att olika traditioner inom liberal demokratiteori skulle kunna stödja en kraftfull miljöpolitik”. I **SDS101** (termin två) introduceras ett jämförande perspektiv där studenten ska kunna ”redogöra för de viktigaste institutionerna i staten och diskutera den teoretiska betydelsen av de olika organisatoriska utformningar institutionerna kan anta genom att jämföra Sverige med andra länders politiska system”, vilket är tänkt att ge generella kunskaper om betydelsen av institutioners utformning. Lejonparten av kursen **SRF200** (termin sex) ägnas sedan åt resurser och utveckling i ett globalt perspektiv (där för övrigt också demokratitemat explicit återkommer i mål som ”visa förmåga att kritiskt reflektera över olika demokratimodellers förutsättningar att hantera hållbarhetsutmaningar”). Hållbarhetstemat examineras t.ex. genom uppgiften att hålla en miniföreläsning kring ett specifikt hållbarhetsmål i Agenda 2030; samt i fördjupningsuppgiften som vid förra kurstillfället berörde demokratiska styrelseskicks förmåga att hantera långsiktig hållbarhet. Temat fördjupas sedan ytterligare i termin nio (**SAH600**) genom att anlägga ett IR-perspektiv, där studenten ska ”kunna jämföra och värdera olika teoris antaganden om det internationella politiska systemet beträffande möjligheter till samarbete samt orsaker till och lösningar av internationella konflikter”, samt i Makt och rättvisekursen, **SAH610**, där studenterna examineras genom att analysera relationen mellan globalisering och miljöproblem ur makt- och rättviseperspektiv.

Sociologi

Exempel progression: Olika sociologiska teoretiska nivåer

Olika sociologiska nivåer vad gäller skolan berörs särskilt i två UVK-kurser under termin ett med utgångspunkt i lärandemål som: "utifrån en lärares perspektiv kunna analysera grupp- och ledarskapsprocesser i skolan" (**APU110**); "kunna diskutera ungdomars identitetsprocesser utifrån olika teoretiska perspektiv" samt "utifrån ett lärarperspektiv och med beaktande av elevers sociala bakgrund kunna diskutera strategier för jämställdhet och jämlikhet i den pedagogiska verksamheten" (**IDL100**). Lärandemålet i **APU110** examineras genom att studenterna analyserar ett fall på sin VFU-skola med hjälp av adekvat teori från kurslitteraturen, medan lärandemålen i **IDL100** examineras genom essäliknande hemtentamensfrågor.

I den första ämneskursen **SAL101** belyses hela sociologins teoretiska spännvidd från mikro- till makronivån. Exempelvis introduceras begreppen "metodologisk individualism", "metodologisk relationism" och "metodologisk kollektivism". Särskilt fokus ägnas åt skillnaden mellan aktörs- (eller agent-) och strukturinriktade teoribildningar samt mellan konflikt- respektive konsensusinriktade strukturteorier. Dessa skillnader kan sedan kopplas till de skilda verklighetsbeskrivningarna som finns inom de politiska ideologierna liberalism, marxism och konservatism och på så sätt utgöra en förbindelseänk mellan sociologisk teori och politisk teori. De sociologiska perspektiven examineras genom en endagarstentamen. I kursen tillämpas en del av de sociologiska perspektiven och teorierna på teman som t.ex. hållbar utveckling och arbetsliv som examineras genom ett kort projektarbete.

Ämneskursen **SSR200**, termin tre, fördjupar några grundläggande sociologiska perspektiv som belystes i **SAL101**, termin två, genom teorier om varför människor begår brott. Två lärandemål är: "kunna diskutera synen på kriminalitet utifrån olika sociologiska teorier och perspektiv" och "kunna tillämpa sociologisk teori vid analys av en aktuell kriminologisk fråga." Teorierna skiljs åt bl.a. genom på vilken nivå (från individ- till samhällsnivån) de lägger huvudorsaken till att människor begår brott samt på vilket sätt de olika nivåerna samverkar i respektive teoris förklaring till brott. Förutom att jämföra och värdera teorier ges studenterna möjlighet att tillämpa berörda teorier på ett aktuellt fall. I kursen berörs också rättssociologi och samhällets reaktioner på brott. Huvudexaminationen är en fallstudie i form av en beskrivning av ett brott, t.ex. i en nyhetsartikel som sedan analyseras med hjälp av två sociologiska teorier.

I den samhällsvetenskapliga metodkursen **SSM200**, termin sex, fördjupas bl.a. begreppen "metodologisk individualism" och "metodologisk kollektivism" ytterligare genom att ingå som en av flera vetenskapsteoretiska frågeställningar i följande lärandemål: "uppvisa kunskap om vetenskapsteoretiska perspektiv och vetenskapsteoretiska frågeställningar". Detta lärandemål examineras genom en salstentamen.

Exempel progression: Tema arbetsliv

Temat arbetsliv introduceras i **SAL101**, termin två, som ett av flera teman och kan för de studenter som är intresserade fördjupas i den första examensarbetskursen **EXS400** i termin sju. En fördjupning av temat sker i termin elva och ämneskursen **SHF600**. Den sistnämnda kursen berör samhällsförändringar, t.ex. digitalisering, som påverkar arbetslivet och arbetsmarknaden, med särskilt fokus på läraryrket. Dessa samhällsförändringar analyseras utifrån ett sociologiskt makroperspektiv och ett s.k. mesoperspektiv där olika professions-teorier används. I ett fördjupningsarbete finns det sedan möjlighet för studenterna att undersöka dessa förändringar på olika samhällsnivåer, bl.a. på mikronivån utifrån lärares perspektiv. Lärandemålen i **SHF600** lyder: "kritiskt kunna diskutera hur globalisering, digitalisering och ekonomisk styrning villkorar samhällskunskapslärares arbete" och "utifrån samhällsvetenskapliga teorier och metoder kunna undersöka och analysera en avgränsad fråga om relationen mellan samhällsförändringar och utbildning i samhällskunskap". Målen i **SHF600** planeras att ändras nästa gång kursen går där ett mål fokuserar på digitalisering och arbetsliv, ett annat på digitalisering och skolan och det tredje en egen mindre studie med en avgränsad fråga utifrån kursens innehåll.

Ekonomi

Statsvetenskapen och sociologin är i relativt hög grad överlappande både vad det gäller frågeställningar, begrepp och teorier. Liknande kopplingar finns givetvis även till nationalekonomin (t.ex. via Marx) men de upplevs ofta vara mindre självklara. För att motverka den tidigare förekommande tendensen att nationalekonomin avhandlas i en separat kurs, vars koppling till programmets övriga innehåll kunde upplevas som oklar av vissa studenter, har vi omorganiserat utbildningen vad det gäller när, var och hur ekonomin avhandlas. Istället för en separat kurs integreras ekonomin numera huvudsakligen i två olika kurser (men där t.ex. det marknadslogiska tänkandet givetvis genomlysas i fler kurser, t.ex. kopplat till diskussioner av valfrihet, betygsinflation och NPM).

SAL101 (termin två): Introduktionskursen innehåller lika stora delar statsvetenskap, sociologi och ekonomi och examineras utifrån målen: "visa grundläggande kunskaper om sociologiska, statsvetenskapliga och nationalekonomiska teorier och begrepp" och "tillämpa sociologiska, statsvetenskapliga och nationalekonomiska perspektiv på relevanta samhällsvetenskapliga frågor och problem". Det första målet examineras första gången kursen gavs (vt 18) via en salstentamen som examinerade grundläggande teorier och begrepp inom alla tre disciplinerna samtidigt. Genomströmningen låg på under 50% och vid den muntliga utvärderingen framkom att många studenter upplevde det svårt att hålla alla delarna i huvudet samtidigt. Läsandet inför tentan upplevdes som splittrat och därmed stressande. Inför vt19 har examinationsformen därför ändras och det blir nu tre separata tentamina för att på så vis motverka stress och möjliggöra ett mer fokuserat "pluggande". Formen blir "hemtentamen-över-dagen" då det rent organisatoriskt är svårt att ordna tre separata salstentor.

Examinationen kopplad till det andra kursmålet syftar till ämnesintegration och målet är att studenten ska kunna genomföra en sammanhängande samhällsanalys av ett relevant problem med hjälp av både statsvetenskapliga, sociologiska och nationalekonomiska perspektiv. Studenterna får med stöd av handledare välja problem/fråga och erfarenheten visar att majoriteten har svårast att hitta en fungerande ingång till tillämpningen av ett nationalekonomiskt perspektiv, vilket visar behovet av att integrera perspektiven.

Även det ämnesdidaktiska inslaget i **SAL101** präglas av integrationstanken, och studenterna, utifrån sina individuella fördjupningsuppgifter, får utforma och genomföra ett undervisningsupplägg där alla tre perspektiven ska integreras till en helhet. Den ämnesdidaktiska uppgiften görs i grupp, men utifrån gruppmedlemmarnas individuella fördjupningsuppgifter. Diskussionen om vems, eller vilken kombination av, fördjupningsuppgift(er) som ska ligga till grund för gruppuppgiften ses som värdefull då den med nödvändighet berör frågan om vad som karaktäriserar en väl integrerad analys.

SRF200: Ekonomin återkommer för studenterna i Globaliseringskursen **SRF200** under termin sex. Även här eftersträvas integration så att det ekonomiska perspektivet finner ett sammanhang. Progressionsmässigt har vi lämnat de grundläggande ekonomiska begreppen, teorierna och perspektiven, till förmån för en fördjupande tillämpning inom ett specifikt område. Integrationstanken fångas i Kurs-PM som presenter kursinnehållet på följande vis: "Kursen syftar till att utveckla studentens ämnesteoritiska kunskaper i samhällskunskap med fokus på geografiska förutsättningar för globala ekonomiska processer. I kursen kopplas ekonomiska teorier till utvecklingsteorier som i sin tur berör geografisk fördelning av humankapital och naturresurser. Förutom naturresurser berörs även sociala strukturers och värdesystems inverkan på hur samhällen utvecklas. I kursen ingår ett individuellt projektarbete där studenterna får möjlighet att fördjupa sina kunskaper om ett specifikt ekonomiskt-geografiskt problemområde."

Det ekonomiska perspektivet finns närvarande i princip genom hela kursen men examineras framförallt i relation till mål 1-5 där 1-3 examineras genom seminarier med enskild skriftlig inlämning, och mål 4 och 5

ska uppnås inom ramen för projektarbetet: (1) kunna beskriva och analysera gällande fördelning, omfattning och nyttjande av naturresurser och humankapital, (2) kunna jämföra och diskutera olika utvecklings-teoretiska perspektiv samt utvecklingsekonomiska frågeställningar, (3) visa förmåga att kritiskt reflektera över samhälleliga strukturers och värdesystems inverkan på samhällsutvecklingen i olika delar av världen, (4) kunna samla in, organisera och jämföra relevant information för att besvara och analysera olika utvecklingsfrågor ur ett hållbarhetsperspektiv, (5) kunna tillämpa utvecklingsteoretiska perspektiv vid analys av aktuella skeenden rörande resurser och resursers nyttjande,

Vi kan även nämna att även om lejonparten av det nationalekonomiska innehållet i utbildningen fångas i **SAL101, termin två**, och **SRF200**, termin sex, tangeras det även i IR-kursen **SAH600**, termin nio, där en av de teorier som omnämns i målet "kunna jämföra och värdera olika teories antaganden om det internationella politiska systemet beträffande möjligheter till samarbete samt orsaker till och lösningar av internationella konflikter" givetvis är *liberalismen* enligt vilken en fredlig utveckling gynnas av ekonomiskt utbyte och integration.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Inget specifikt, men man bör kanske tillägga att den rättssociologiska kursen **SSR200**, termin tre, framförallt korresponderar mot läroplanen för 7-9. Men eftersom även gymnasielärare blir behöriga för denna nivå ges kursen för båda inriktningarna.

Specifikt för gymnasieskolan

De väsentligt fördjupade kunskaperna som GY-studenterna får med sig uppnås genom kurserna **SAH600**, **EXA600** och **SHF600** (termin nio, tio och elva) vilka alltså enbart läses av denna studentgrupp. Ämnet Internationella relationer (**SAH600**) och temat kring ett förändrat arbetsliv och digitalisering (**SHF600**) bedöms båda vara ämnen som lämpar sig väl som fördjupningsämne för blivande gymnasielärare. **SAH600** (som för övrigt ges på engelska) korresponderar framförallt mot läroplanen för GY, medan SHF600 berör frågor som både är viktiga för studenten själv såväl som för dennes framtida elever. Båda kurserna utgår ifrån aktuell forskning, vilket givetvis också utgör själva kärnan i studentens andra examensarbete **EXA600**. Även om detta arbete är inriktat mot skolan och delvis ska ges ett ämnesdidaktiskt innehåll (och att det således möjligen skulle kunna sägas ge fördjupad insikt både i "aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete") ligger huvudfokus på det förra. Examensarbetet är framförallt en vetenskaplig produkt som ska adressera en kunskapslucka inom aktuell forskning. Vissa uppsatser ger också fördjupade insikter kring utvecklingsarbete, men inte alla. Att studenten äger fördjupade insikter kring utvecklingsarbete säkerställs istället i UVK-kursen **KVS600 Kvalitetsarbete och skolutveckling**, vilken behandlas under mål 3.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Grunddragen i den vetenskapligt anknutna progressionen växer fram i relation till UVK-kurser som är beskrivna i del 1. Här ges en beskrivning av vad som särskilt gäller för samhällskunskap.

Metod och vetenskapsteori: Utöver ovanstående samt beskrivningen under mål 1 om den genomgående strävan att utveckla studenternas förmåga att "tänka och göra samhällsvetenskap", preciseras här arbets-sätten i metod och vetenskapsteorikurserna **SSM200**, termin sex, (läses enbart inom ämnesinriktningen) och **VTM604**, termin nio, (läses av alla), vilka båda är uppsatsförberedande samtidigt som de säkerställer måluppfyllelse vad det gäller delmålet fördjupad kunskap om vetenskapsteori, kvantitativ- och kvalitativ metod. Båda kurserna inleds med "uppsats-PM I" där studenten gör en forskningsöversikt, identifierar en kunskapslucka, formulerar syfte och frågeställningar. Uppgiften examineras både muntligt och skriftligt där huvudsyftet är att studenten ska få formativ feedback på uppsatsidén från både medstudenter och lärare. Kurserna avslutas med uppsats-PM II som utöver att utveckla innehållet i PM I ska beskriva och motivera val av design och metod. PM II examineras och utgör sedan i de flesta fall utgångspunkt för efterföljande uppsats. Kunskaperna för att kunna utveckla PM II ges i efterföljande föreläsningar, övningar och examinationer. Både kvantitativa och kvalitativa metoder samt vetenskapsteori behandlas och examineras i båda kurserna. I **SSM200** är huvudexaminationen en salstentamen som täcker alla områden. Exempel på frågor som använts: "(1) Beskriv skillnaden mellan statistisk och experimentell design, (2) Förklara begreppen "intern validitet" och "extern validitet". Förklara också hur en studie kan ha hög intern validitet men låg extern validitet, (3) Förklara logiken och ge exempel på a) mest lika design b) mest olika design c) kritiska fall (gynnsamma och ogynnsamma). Vad är styrkorna respektive svagheter med respektive design? (4) Vad är, enligt Thomas Kuhn, ett vetenskapligt paradig? På vilket sätt kan sociologi betraktas som en flerparadigmatisk vetenskap? (5) Hur nås vetenskapliga framsteg enligt Karl Popper respektive Thomas Kuhn?" I **SSM200** examineras samtliga områden också i skriftligt förberedda seminarier kring: (1) kvantitativ innehållsanalys och kvalitativ textanalys, (2) samtalsintervju och direktobservation och (3) vetenskapsteori. Seminarier har samma form och innebär att studenterna gör en skriftlig inlämning kring ett antal frågor vilka sedan diskuteras och problematiseras under seminariet. Kursmålen i SSM200 lyder: (1) "uppvisa kunskap om olika vetenskapsteoretiska perspektiv och vetenskaps-teoretiska frågeställningar", (2) "kunna diskutera olika undersökningsdesign inom samhällsvetenskaplig forskning", (3) "kunna diskutera och problematisera användandet av olika forskningsmetoder".

UVK-kursen **VTM604**, termin nio, har ett liknade upplägg, men där är den huvudsakliga examinationsuppgiften, är den krävande uppgiften "3-uppsatser" i vilken studenten med stöd i kurslitteraturen skriver en utförlig opponering på tre studentuppsatser, vilka sedan seminariebehandlas. I instruktionen tydliggörs att de ska diskutera centrala aspekter så som validitet, reliabilitet, operationalisering, generaliserbarhet, samt att kritiskt granska och diskutera relationen mellan frågor-design-metod. I valet av uppsatser eftersträvas metodologisk och vetenskapsteoretisk variation, men en av uppsatserna har alltid en kvantitativ ansats. Vetenskapsteorin examinerades också genom att studenterna analyserade Somervilles klassiska "Umbrellaology" från 1941, genom att utreda vilken typ av invändningar som skulle kunna resas mot "paraplyvetenskapen" utifrån olika vetenskapsteoretiska utgångspunkter. De kursmål som examineras i **VTM604** lyder: "(1) kunna diskutera och problematisera användandet av olika vetenskapliga metoder, (2) visa förmåga att analysera, tolka och kritiskt granska forskning baserad på kvantitativa såväl som kvalitativa metodansatser, (3) diskutera forskningsetiska regelverk och hur dessa kan tillämpas, särskilt i förhållande till barn och ungdomar, (4) visa grundläggande förståelse för olika vetenskapsteoretiska perspektiv, samt för de kunskapsteoretiska förutsättningarna för några inom utbildningsvetenskap vanligt förekommande ansatser, (5) visa förmåga att utforma vetenskapliga undersökningar med fokus på relationen mellan problemformulering och metod."

Tillämpningen av förmågan att tänka och göra samhällskunskap görs som sagt i många kurser, men det är framförallt i examensarbetena (som behandlas under nästa mål) som detta kommer till tydligast uttryckt.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

- 3. Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Som redan skrivits fram ovan är det centralt för utbildningen att studenterna utvecklar förmågan att knyta egna erfarenheter till ett teoretiskt perspektiv och på sätt förmår utveckla den egna verksamheten. Studentens utveckling till en reflekterande praktiker är ett genomgående tema i VFU-kurserna, och den avslutande skolutvecklingskursen (**KVS600**) sätter kunskaps- och erfarenhetsbaserad utveckling av den egna VFU-skolan som det övergripande målet. Redan under den första längre VFU-kursen (**VFU204**) prövas studenternas förmåga att reflektera över eget och andras arbete i skolan genom att de i dialog med andra kurskamrater bloggar om sina erfarenheter under VFU:n. Vid examinationen av VFU-kurserna ställs sedan krav på att studenterna reflekterar över egen och andras undervisning och planering. Följande lärandemål vittnar om progressionen i kraven på att kunna reflektera över egna och andras erfarenheter. Studenterna ska: (1) kunna reflektera över sin lärarroll med relevant koppling till teorier om lärande och undervisning väsentliga för årskurs 7–9 och/eller gymnasieskolan. (**VFU204**, termin tre); (2) kunna reflektera över och problematisera läraruppdraget. (**VFU610**, termin åtta/nio); (3) kritiskt kunna reflektera över läraruppdraget, lärarprofessionen och den egna yrkesrollen i syfte att säkerställa och utveckla verksamhetens kvalitet. (**VFU700**, termin nio/tio); (4) utifrån en problemanalys och med stöd av relevant forskning och styrdokument kunna identifiera ett utvecklingsbehov på en skola samt designa ett utvecklingsarbete som svarar mot detta. (**KVS600**, termin åtta/tio).

För att ta ett exempel på hur lärandemålen sedan konkretiseras i examination kan vi utgå från det näst sista målet från **VFU700** där studenten enligt kurs-PM kortfattat ska beskriva en företeelse från VFU:n som ska analyseras. Enligt kriterierna för godkänt på uppgiften krävs att studenten: (1) "med stöd av relevant litteratur, inklusive självständigt vald ämnesdidaktisk forskning, analyserar och motiverar hur den analyserade företeelsen från den egna verksamheten kan påverka undervisningens kvalitet i positiv eller negativ riktning", (2) "kan ge relevanta exempel på verktyg/kunskap som betraktas som tillämplig för den företeelse som analyserats." Detta gör studenten med stöd av relevant litteratur.

Inom ämnet korresponderar målet framför allt med innehållet i examensarbetena. Det första arbetet **EXS400**, termin sju, ska vara inriktat på ämnet och således bidra till kunskapsutvecklingen inom ämnet, medan det andra arbetet **EXS600**, termin tio, ska ha en ämnesdidaktisk prägel och därigenom vara relevant

för professionen. Vi menar att studenten når målet "visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över (...) relevanta forskningsresultat" genom att med ett kritiskt förhållningssätt systematisera forskningen samt identifiera en kunskapslucka inom ett relevant forskningsfält, vilket sedan preciseras till ett avgränsat syfte och frågeställningar. Genom besvarandet av frågorna via en empirisk undersökning möter studenten även kravet på att förhålla sig till "egna och andras erfarenheter". Redan i **EXS400**, termin sju, är kraven högt ställda och studenten ska efter avslutad kurs kunna: "(1) självständigt och mot bakgrund av det aktuella forskningsfältet identifiera och motivera ett för ämnet relevant forskningsproblem, (2) välja och motivera relevanta samhällsvetenskapliga metoder för produktion och analys av data i relation till studiens syfte, (3) söka, ta del av och kritiskt granska tidigare forskning med relevans för vald forskningsfråga, (4) föra kvalificerade resonemang om de egna resultatens trovärdighet, kvalitet och giltighet, (5) presentera en forskningsdesign med tydligt redovisad förståelse för forsknings-processens olika steg, (6) rapportera studien i en tydlig och för undersökningen väl anpassad form som uppfyller vetenskapliga krav, (7) inta ett vetenskapligt förhållningssätt i försvar av eget och diskussion av andras vetenskapliga arbete." I **EXS 600**, termin tio, höjs kraven ytterligare, framförallt vad det gäller valet av "teoretisk ram som tillämpas på ett adekvat sätt i analys och diskussion i förhållande till studiens syfte" samt att kravet på ämnesdidaktisk prägel tillkommer. Studenterna stöds i arbetet av en handledare, samt via ett "mittseminarium" där flera handledare läser arbetena och ger formativ feedback. Examination sker via slutseminariet där studenten också ska genomföra en godkänd opposition på ett annat arbete.

Specifikt för grundskolans årskurs 7–9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

- 4. Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Den ämnesdidaktiska progressionen växer naturligtvis fram i relation till UVK-kurser som är beskrivna i del 1. Här ges en beskrivning av vad som särskilt gäller för samhällskunskap.

Progression ämnesdidaktik

Det ämnesdidaktiska perspektivet uppfattas som helt centralt i utbildningen då det dels säkerställer att studenten besitter adekvat ämnesdidaktisk kompetens och dels bidrar till att binda ihop ämnets discipliner till en helhet. De ämnesdidaktiska inslagen löper därför som en röd tråd genom hela utbildningen. Förutom VFU, samt UVK-kursen **APU100**, termin ett, där studenterna undervisar sina medstudenter, finns explicit examinerande ämnesdidaktiska moment enligt nedanstående. För att synliggöra progressionen organiseras framställningen terminsvis utifrån förstaämne.

Termin två:

Det ämnesdidaktiska inslaget i introduktionskursen **SAL101** är tänkt att få studenten att redan från början få med sig vanan att tänka på ämnesinnehåll utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv. För lärarstudenten gäller det inte enbart att förstå och kunna hantera stoffet på högskole- och universitetsnivå, utan också tillägna sig förmågan att utforma fungerande undervisning för den ofta polymorfa elevgrupp som hen har för handen. Kursplanens mål lyder: "med hjälp av ämnesdidaktisk teori omvandla samhällsvetenskaplig teori och kunskap till konkret undervisning anpassad till för studenten relevant elevgrupp". Eftersom det är första kursen i samhällskunskap handlar det mycket om att få studenterna att våga, vilket underlättas av att uppgiften genomförs i grupp och att medstudenterna agerar elever. Erfarenheterna så långt är varierade. I vissa fall utförts momentet på ett väl genomtänkt och varierat sätt, medan det i andra fall blir mycket redovisning med hjälp av PowerPoint, på en alltför abstrakt nivå. Utfallet är kanske väntat med tanke på att studentgruppen erfarenhetsmässigt är heterogen. (De som läser samhällskunskap som andra ämne läser termin fyra, medan de som har samhällskunskap som första ämne läser termin två.) Studenterna lär dock av varandra och den konstruktivt inriktade efterföljande diskussionen kring innehåll, genomförande och hur detta är kopplat till den ämnesdidaktiska litteraturen upplevs som givande.

Den efterföljande kursen, **SDS101**, är en intensiv kurs, där det ämnesdidaktiska momentet inte har någon framträdande position. Att det inkluderas handlar om att underhålla och utveckla vanan att anlägga ett ämnesdidaktiskt perspektiv på ämnesstoffet. Kursmålet syftar till att säkerställa att studenten äger

förmågan att: "självständigt utföra grundläggande analyser av aktuella kursrelevanta händelser i omvärlden utifrån ett demokratiteoretiskt och ämnesdidaktiskt perspektiv" och det handlar således inte om ett praktiskt moment, utan om förmågan att anlägga ett teoretiskt perspektiv. Den skriftliga och muntligen försvarade examinationsuppgiften kopplat till målet löd senaste kursomgången: "Hur ser du utifrån dagens politiska situation i Sverige och världen på antagandet att goda kunskaper om demokrati och rättsstat i teori och praktik kan vaccinera medborgarna mot auktoritära idéer? Är tanken rimlig eller inte? Om tanken är rimlig, hur går man i så fall till väga i en tid då tanken på att det finns kunskaper/fakta som är mer sanna/rimliga än andra också är ifrågasatt? Vilken roll har skolans samhällskunskapsämne?"

Termin tre:

I den rättssociologiska kursen **SSR200** skapas progression genom att göra det ämnesdidaktiska momentet mer styrt, och det handlar om att "med hjälp av ämnesdidaktisk teori kunna omvandla sociologiska och rättssociologiska teorier om brott och straff till ett undervisningsinnehåll anpassat till relevant åldersgrupp och till gällande kursplan i samhällskunskap för grund- eller gymnasieskolan". Huvudfokus ligger på hurfrågan. Mer konkret gäller det att utifrån gällande styrdokument för relevant åldersgrupp utforma och genomföra undervisning, men där metodiken är given på förhand. Följande tre former används i bedömningen av studenternas kunskaper: (a) rollspel, (b) debatt med tilldelade åsiktspositioner och (c) värdeövningar. Examinationstillfället avslutas med en metarefleksion kring arbets sättens för- och nackdelar. Av den muntliga kursutvärderingen framgick att momentet var uppskattat och ansågs mycket givande, en analys som också delas av seminarieledarna. Kvalitetsförbättringen i studentprestationer jämfört med **SAL101** var avsevärd.

Målet med ämnesdidaktiskt innehåll i mediakursen **SMS200** lyder: "analysera och diskutera media i undervisning i samhällskunskap med tonvikt på IKT och media literacy". Förmågan prövas genom en bildanalytisk gruppuppgift där studenterna först analyserar en bild med hjälp av bildanalytiska begrepp och sedan utformar en undervisningssekvens utifrån detta, där fokus ligger på att synliggöra och motivera de didaktiska valen som gruppen gjort, inför redovisningen.

Termin sex:

De ämnesdidaktiska inslagen i "globaliseringskursen" **SRF200** utgörs av två uppgifter. För det första övas presentationsteknik genom att studenterna gruppvis planerar och genomför en miniföreläsning om ett givet ämne. För det andra får studenterna ta sig an den komplicerade frågan om relationen mellan lärarens normativa uppdrag, att försvara demokratin som idé, och elevers frihet. Den ämnesdidaktiska utmaningen som studenterna ska hantera beskrivs på följande sätt i kurs-PM: "Några elever i din klass har klart och tydligt uttryckt sin misstro mot att den parlamentariska demokratin är i stånd att hantera hållbarhetsutmaningar och argumenterar engagerat för sina ståndpunkter. Hur kan du inom ramen för samhällskunskapsämnet bejaka politiskt intresse samtidigt som du försvarar skolans och demokratin värdegrund? Hur lägger du upp din undervisning för att hantera detta dilemma?" Uppgiften är kopplad till kursmålet "med stöd i ett vetenskapligt förhållningssätt och ämnesdidaktiska perspektiv kunna reflektera och förhålla sig kritiskt inom det aktuella området"

Kursen "Fördjupad samhällsdidaktik", **SFS400**, är den enda renodlade ämnesdidaktiska kursen. Utgångspunkter tas i ämnets demokratiuppdrag, elevers föreställningar och läromedelsdiskurser. Elevers föreställningar fångas genom fältstudier där studenten intervjuar elever kring deras föreställningar kring ett visst ämnesområde; och läromedelsdiskurser genomlysas genom läromedelsanalys. Intervjudelen är en tänkt att ge en fördjupning i relation till **SAL101**, termin två, och **SSR200**, termin tre, där de hade i uppgift att anpassa undervisningen till relevant åldersgrupp. I detta ingår då att "gissa" vilka kunskaper och föreställningar som eleverna i den åldersgruppen har, och anpassa undervisningen utifrån detta. Elevintervjun i **SFS200** ger nu konkreta insikter om hur elever faktiskt föreställer sig att världen fungerar och hänger samman inom ett visst område. Med utgångspunkt i analysen av föreställningar och läromedel

utformar studenten ett undervisningsupplägg, så att centrala läroplans- och demokratimål uppnås. Ett huvudtema handlar således om förmågan att anpassa undervisningen till sin elevgrupp. Målen för kursen är: (1) välja innehåll och metoder för undervisningen utifrån: ett valt kursmål i ämnet samhällskunskap för gymnasiet, elevers föreställningar inom detta område samt styrdokumentens demokratiuppdrag och (2) granska, jämföra och analysera de diskurser som reproduceras i läromedel och annat undervisningsmaterial i samhällskunskap.

Vi har också försökt att i denna kurs tackla ett återkommande problem, nämligen den av studenter upplevda klyftan mellan VFU och HFU. För att överbrygga klyftan har vi sjösatt ett samarbete med en gymnasieskola i närheten som innebär att elevgrupper kommer till högskolan och får undervisning av studenterna. Undervisningens ämnesdidaktiska meriter analyseras och diskuteras sedan gemensamt med HFU-lärare och ordinarie klasslärare. Konceptet har prövats vid ett tillfälle och utfallet blev inte så bra som vi hade tänkt oss (delvis p.g.a. att vissa av klasslärarna hade svårt att släppa över ansvaret till studenterna, medan andra inte dök upp själva utan skickade med annan personal med klassen). Vi tror dock på konceptet som sådant, men det bygger givetvis på att vi får till ett fungerande samarbete med klasslärare.

Termin nio:

Det ämnesdidaktiska målet "kunna analysera gymnasieelevers tankefigurer om internationella relationer och utifrån denna analys, styrdokument samt teori om internationella relationer kunna motivera ett undervisningsupplägg i internationella relationer" fångar ganska väl innehållet i den didaktiska uppgiften i **SAH600**. Det handlar återigen om att intervjua elever om deras föreställningar och sedan utveckla och motivera ett undervisningsupplägg utifrån dessa. Erfarenhet från **SFS400, termin sex**, är att många studenter har svårt att verkligen anpassa undervisningen till elevers faktiska föreställningar, varför det är motiverat att återvända till problematiken ett par terminer längre fram i utbildningen.

Termin tio:

Det andra examensarbetet, **EXS600**, ska ha en viss ämnesdidaktisk prägel och examineras i relation till målet att "uppvisa såväl fördjupad ämnesdidaktisk kunskap som ett vetenskapligt förhållningssätt i försvar av eget och diskussion av andras examensarbete". Bedömningen av vilka uppsatsidéer som kan sägas möjliggöra fördjupad ämnesdidaktisk kunskap är inte självklar, varför detta är en ständigt återkommande diskussion i ämnesgruppen. Uppsatsämnena har dock inte begränsats till enbart ämnesdidaktisk forskning, utan målet har tolkats relativt generöst. Men någon form av ämnesdidaktisk relevans ska dock finnas och i samband med opponeringen lyfts frågan om uppsatsens relevans för professionen.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

- 5. Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Detta mål behandlas i del 1

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Specifikt för gymnasieskolan

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Jämställdhetsperspektivet finns med som ett av flera perspektiv i ämneslärarprogrammen och återfinns i flera kurser inom utbildningen, såväl inom UVK som inom ämneskurserna. De två UVK-kurser där perspektivet tydligast behandlas är dels **IDL100** som infaller redan under den första terminen, dels **KIL200** som infaller under termin fem.

I **IDL100** är ett av kursens lärandemål att: "utifrån ett lärarperspektiv och med beaktande av elevers sociala bakgrund kunna diskutera strategier för jämställdhet och jämlikhet i den pedagogiska verksamheten". Lärandemålet beaktar dels hur ojämlikhetsmönster grundade på sociala kategorier som genus, klass och etnicitet kan ta sig uttryck i skolan, dels hur skolan och lärare kan motverka denna ojämlikhet. Lärandemålet examineras genom en hemtentamen.

Samma ojämlikhetsmönster undersöks i kursen **KIL200**. Kursen belyser konflikter i skolan vilka kopplas ihop med sociala kategorier. Några av kursens lärandemål är att: (1) "kunna diskutera hur exkludering och inkludering produceras och reproduceras i skolan", (2) "kunna föreslå strategier för att på kort och lång sikt motverka exkludering samt mobbningsituationer, kränkande behandling och utanförskap", (3) "visa medvetenhet om hur kategorier och strukturer konstrueras och reproduceras via språk och beteenden och hur värderingar knyts till dessa kategorier och strukturer." Dessa lärandemål examineras genom att studenterna får analysera ett fall (exempelvis ett videoavsnitt från några klassrumssituationer) samt genom att de får föreslå och motivera strategier som läraren kan använda för att lösa eller hantera berörda situationer.

Samhällskunskap: Eftersom samhället lokalt och än mer globalt präglas av ojämställdhet, är jämställdhetsperspektivet närmast ofrånkomligt inom alla delar av samhällskunskapen och beaktas och kommuniceras således i de flesta kurser. Av utrymmesskäl ges här endast ett par exempel. Innehållsmässigt tas perspektivet upp redan i introduktionskursen **SAL101**, termin två, inom ramen för politisk teori, under vilken föreläsningar rikas specifikt mot makt, integration och manliga maktordningar. Perspektivet återkommer sedan inom sociologidelen bl.a. via genomlysning av feministisk teori och återfinns slutligen i examinationen. Vt 18 löd t.ex. en av frågorna i salstentamen: "Vad är skillnaden mellan marxistisk feminism och radikalfeminism?" vilken korresponderar med målet "visa grundläggande kunskaper om sociologiska, statsvetenskapliga och nationalekonomiska teorier och begrepp."

För att utforma och genomföra utbildningen på ett sätt som ligger mer i linje med ett jämställdhetsideal har den politiska teorin som inleder introduktionskursen **SAL101** inte organiserats i enlighet med det traditionella idéhistoriska mönstret (från Platon och framåt), utan läses tematiskt. Det samma gäller kursen Makt och rättviseteori, **SAH610**, termin sju, vars huvudsakliga innehåll berör just jämställdhetsproblematiken. Studenterna läser (vid sidan av Jane Freedmans översiktsverk "Feminism") originaltexter av bl.a. Susan Moller Okin, Martha Nussbaum och Mary Beard. Examinationsformen är

skriftligt förbereda seminarier vars problematiserande diskussioner utgör själva kärnan i kursen. För att säkerställa att samtliga studenter är väl pålästa inkluderas följande formulering i betygskriteriet. "För att kunna uppnå kursmålet 'föra konstruktiva seminariediskussioner' krävs att studenten läst och har förmågan att diskutera de texter som behandlas vid respektive seminarium. Uppdagat det under seminariet att en student inte har läst en text (tolkat som avsaknad av förmågan att på ett åtminstone rudimentärt sätt redogöra för dess innehåll), genererar detta ett U på seminariet, vilket kompletteras genom inlämnandet av en sammanfattning där de viktigaste punkterna i texten genomlyses. Kriteriet "kritiskt värdera, jämföra och analysera begrepp och teorier, centrala inom makt- och rättviseteorier" bedöms i seminariesammanhang huvudsakligen utifrån innehållet i den obligatoriska skriftliga inlämningen till respektive seminarium, men även muntliga prestationer på seminariet räknas in".

Jämställdhet ur ett organisationsperspektiv

Med utgångspunkt i regeringsuppdraget till universitet och högskolor att arbeta med jämställdhetsintegrering, har Högskolan Väst tagit fram en plan för hur arbetet ska planeras, bedrivas och implementeras på ett systematiskt sätt på alla nivåer och i alla delar av verksamheten. Alla programråd fått exempelvis fått i uppdrag att kartlägga intersektionella perspektiv i utbildningarna och i detta arbete inkludera studenter. Utifrån resultatet ska handlingsplaner upprättas för att utveckla och säkra dessa perspektiv i utbildningarna (VP 2018-2020). En aktivitet som redan har påbörjats i syfte att säkra likabedömning är att samtliga salstentor nu bedöms anonymt. Ett utvecklingsarbete pågår för närvarande för att möjliggöra att även hemtentamina ska bedömas anonymt.

För att möjliggöra att samtliga lärare kan applicera jämställdhetsperspektivet, och andra intersektionella perspektiv, i undervisningen arbetar lärarlagen med värdegrundsfrågor och normkritik. Som exempel på detta arbete har institutionen haft pedagogiska dagar för alla anställda som handlat om värdegrunds-dilemman (juni 2016) och normkritik (juni 2017). Avdelningen där lärarutbildningen organisatoriskt är placerad har också en didaktiskt inriktad seminariereserie om "rasism", som leds av två professorer. Under hösten 2018 kommer seminariegruppen att utvecklas till en forskningsgrupp där både lektorer och adjunkter kommer att medverka. I samband med regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering har lärosätet skapat en högskolepedagogisk kurs i normkritik (5 hp) som ingår i den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen. De senaste åren har institutionen, som ovan beskrivits, också aktivt arbetat med intersektionella perspektiv integrerat i det ordinarie kvalitetsarbetet. Vi ser det dels som viktigt att vi på Högskolan Väst aktivt arbetar för jämställdhetsperspektivet genom att ha ämneslärarprogram med ett normkritiskt perspektiv, dels att vi organisatoriskt arbetar normkritiskt. Vi kommer även utvärdera förutsättningarna för män och kvinnor att hantera sitt lärar- och forskningsuppdrag och därigenom hur mäns och kvinnors tjänster planeras (undervisning, forskning, lednings- och utvecklingsuppdrag).

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Med undantag av en kurs finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Kursen **SAH610** läses endast av blivande gymnasielärare.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Institutionen för individ och samhälle har ett kvalitetssäkringsprogram som ska säkra kvaliteten i samtliga kurser och program. Programmet innebär att innehållet i utbildningarna och organiseringen/förutsättningarna av densamma ska behandlas proaktivt samt följas upp kontinuerligt.

För att skapa goda förutsättningar för utbildningens kvalitet finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan utbildningens olika aktörer (kursansvarig, examinator, programansvarig, VFU-utvecklingsledare, programrådsordförande, utvecklingsledare, avdelningschef etc.). Denna finns formulerad i en arbetsbeskrivning som revideras årligen. I de avdelnings- och programmöten som hålls varje månad tas också frågor upp av både organisatorisk och innehållslig art, för att samtliga lärare på programmet ska ha väsentlig kunskap för att kunna genomföra sitt uppdrag rättssäkert och med hög kvalitet. Samtliga nyanställda lärare får också, förutom en individuell mentor, en introduktion om verksamhetsidén och om gällande riktlinjer och rutiner.

För att få en ändamålsenlig styrning av de olika lärarprogrammen träffas avdelningschefer, programansvariga, VFU-utvecklingsledare, VFU-administratörer, utvecklingsledare och företrädare för samverkansorganisationen, *Forum för skolutveckling*, kontinuerligt för att gemensamt lägga upp arbetet i de olika lärarprogrammen.

För att säkerställa kvalitet på organisatorisk nivå arbetar avdelningscheferna med årliga kompetensförsörjningsplaner och med planering och uppföljning av kompetensutvecklingstiden för befintlig personal, i relation till de mål och visioner som satts upp i både institutionens och avdelningens verksamhetsplanering.

När det gäller kvalitetsarbetet i programmet är det arbete som sker i programrådet väsentligt. Programrådet (delas med yrkeslärarprogrammet) har både ett proaktivt och reaktivt ansvar. Det proaktiva ansvaret innebär bland annat att kvalitetsgranska de policydokument som styr utbildningen (utbildningsplaner, kursplaner). Policydokumenten fastställs därefter av prefekt. Programrådet består av ledamöter med för utbildningen centrala ämneskompetenser, yrkeskompetens och vetenskaplig kompetens. I programrådet är avdelningschefen adjungerad, för att ha möjlighet att hålla samman linjestyrningen och den kollegiala kvalitetsstyrningen. I programrådet finns två studentrepresentanter och en verksamhetsrepresentant, för att bredda såväl inflytande som perspektiv. Förutom granskning av policydokument följer programrådet upp kursvärderingar, kursrapporter (se nedan), planerar kvalitetskonferenser (se nedan) och handhar andra strategiska kvalitets- och utvecklingsfrågor.

Till varje kurs finns förutom kursplan ett kurs-PM, som beskriver kursens innehåll och uppläggning samt dess examinationsuppgifter och betygskriterier. Syftet med kurs-PM är att det ska fungera som en del i den konstruktiva länknigen och skapa en transparens beträffande krav och förväntningar för studenterna.

Varje kurs följs upp genom en terminsvis återkommande "peer review-process", där lärarna i mindre grupper granskar kursens innehåll och upplägg utifrån i förväg fastställda perspektiv. Kursgranskningsseminarierna dokumenteras i en kursrapport. Kursrapporterna lämnas till programansvarig som underlag för det årliga programuppföljningsarbetet, vilket redovisas i en programrapport. Liksom för kursrapporten styrs innehållet i programrapporten av på förhand givna perspektiv. Kurs- och programrapporterna hanteras även av programrådet och delges därefter prefekten. Förutom de interna programutvärderingarna deltar Högskolan Väst i lärarutbildningskonventets årligen genomförda alumnutvärderingar.

Utifrån de resultat som framkommer i uppföljningsarbetet (kurs- och programrapporter) planerar programrådet, i samarbete med avdelningschef, terminsvisa kvalitetskonferenser. Kvalitetskonferenserna är framåtsyftande och skapar förutsättningar för utveckling av programmets kvalitet. Under 2015 och 2016 fokuserades utvecklingsarbetet på konstruktiv länkning och kvalitetssäkring av examinationer. Förutom detta innehåll har tid avsatts till vetenskaplig progression och forskningsanknytning där arbetet inledningsvis lades på kartläggning, för att sedan följas upp för att se hur tydlighet och progression kunnat utvecklas. Under hösten 2017 har arbetslagen i samtliga lärarprogram och inriktningar arbetat med digitalisering.

Kvaliteten i examensarbetet är ett annat prioriterat område inom ämneslärarprogrammen. Förutom återkommande behandlingar av examensarbeten på programmöten, har det inletts försök med mittseminarium på kurserna där handledare och examinatore medverkar. Mittseminariet ger goda möjligheter att med det samlade handledarekollegiet närvarande hitta ökad samstämmighet i synen på kvalitet i arbetet. Det ger också fler än bara handledaren möjlighet komma med synpunkter på framförallt metod och material. Sammantaget ger detta en stärkt handledningsprocess och förhoppningsvis en jämnare kvalitet på examensarbetena. Våren 2019 startar en för lärarutbildningen intern högskolepedagogisk kurs som ska sätta fokus på olika teorier och metoder som används i examensarbetena. Forskare och lärare med metodologiska specialkompetenser kommer att undervisa i kursen för att lärarlaget gemensamt ska utveckla sina metodologiska kunskaper, i syfte att bättre kunna handleda studenterna i deras examensarbeten.

Den interna organiseringen av kvalitetsarbetet ser vi som en styrka i programmet. Den kollegiala utgångspunkten i kvalitetsarbetet har på ett positivt sätt bidragit till utvecklingen. Arbetslagen runt programmen har ägnat mycket tid åt att utveckla utbildningen med kurvärderingsarbetet som tydlig utgångspunkt. På så sätt har alla lärarna fått inblick i och kunskap om inriktingens samtliga kurser, vilket gett förutsättningar för helhetssyn, progression (yrkesmässig, ämnesdidaktisk och vetenskaplig) och skapat grunden för att en gemensam kvalitetskultur ska genomsyra programmet/inriktingen. Arbetet har också lett till att vi har uppmärksammat brister i programmet och kunnat inleda förändringsarbete för att åtgärda dessa (se vidare utvecklingsområden nedan).

Ett kvalitetsmått som är utvecklat i samband med utvecklingen av kurs- och programrapporterna är genomströmningsanalyser på kurs- och programnivå. Med hjälp av dessa kan underlag tas fram som visar i hur hög grad studenterna påbörjar och får godkänt resultat på kurser i programmet, men också när studenterna avslutar sina studier och om det finns trender beträffande vilka kurser som studenterna har svårt respektive lätt att få godkänt betyg i.

Utvecklingsområden

För att stödja studenternas möjligheter att klara sina studier har resurser de senaste åren satsats på att tidigt i utbildningen ge stöd för utveckling av vetenskapligt förhållningssätt och vetenskapligt skrivande. Satsningen grundas på interna uppföljningsarbeten som visat att många studenter har svårt att formulera sig på det sätt som krävs på en akademisk yrkesutbildning. Resurserna kommer från den kvalitetssatsning departementet gjort för vissa utbildningsområden (HA/SA/JU/LU). Satsningen är dock så ny att en utvärdering inte kunnat göras ännu. Förutom undervisningsinsatser erbjuds studenter systematiskt stöd via Språk- och textcentrum, som är en högskoleövergripande resurs till vilken alla studenter som har behov av stöd i samband med skrivande är välkomna. För studenter som har dokumenterade funktionsnedsättningar finns dessutom särskilda resurser att tillgå, genom avdelningen för studentstöd.

Ett annat område av särskild vikt under de senaste åren är den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU:n. En tydligare organisation och tydligare verktyg har skapats för att kvalitetssäkra att studenter som godkänns i kurser med VFU har de nödvändiga kunskaper och kompetenser som krävs av en ämneslärare. Arbetet har genomförts av VFU-utvecklingsledare och programansvarig i samverkan med inrikningens VFU-team, bestående av lärare på med yrkeskompetens för ämnet. För att säkerställa att studenterna når de examensmål som tränas och prövas genom den verksamhetsförlagda utbildningen finns en VFU-progressionsplan som visar den konstruktiva länken från examensmål till lärandemål i kurserna. VFU-teamet träffas kontinuerligt och arbetar proaktivt med VFU-utveckling, men följer också upp studenternas resultat i VFU:n och sambedömer studentprestationer i kurserna. För att säkerställa kvaliteten sker också ett systematiskt arbete i syfte att stärka relationen till VFU-handledarna och erbjuda stöd för uppdraget. VFU-handledarna bjuds in till samverkansmöten med VFU-utvecklingsledare och VFU-teamen minst en gång per termin. De kursansvariga lärarna för VFU-kurserna har också utvecklat informationsspridningen om kurserna, bland annat genom att skapa filmer där de berättar om kursens syfte och innehåll samt vad som bedöms i kursen. Då flera av VFU-områden ligger långt från lärosätet har dessa filmer fungerat som komplement till andra informationskanaler.

Det är också tydligt att den pågående lärarbristen i kommunerna medför en större omsättning på VFU-handledare, vilket i sin tur fordrar en än mer aktiv kommunikation med såväl befintliga som nya VFU-handledare, för att säkerställa att handledarna får adekvat information om uppdraget. Syftet med det fortlöpande samarbetet med VFU-områdena är, utöver det huvudsakliga syftet att arbeta för en för studenten likvärdig VFU, att se till att föra in de verksamma lärarnas perspektiv och kunskap in i såväl utbildningsinnehåll som de bedömningsunderlag som används.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Att studenterna ska kunna ta aktiv del i utvecklingen av utbildningen är en viktig utgångspunkt på Högskolan Västs lärarprogram, och studentinflytandet sker på olika sätt. För att kunna ha inflytande är det viktigt med transparens beträffande information om utbildningen. Som verktyg för information till studenterna finns lärplattformen DisCo (fr.o.m. VT19 Canvas).

Kurs- och programvärderingar

I relation till utveckling av kurser genomförs kursvärderingar i samtliga kurser (HF kap 1, § 14). Lärosätet använder kursvärderingssystemet Evasys, som är kopplat lärplattformen DisCo. Genom Evasys får studenterna möjlighet till en individuell och anonym kursvärdering. Kursansvarig lärare sammanställer och analyserar resultatet efter kursens slut och resultatet publiceras på Disco, så att både studenter som avslutat kursen och studenter som ska gå kommande kursomgång kan se resultatet. Resultatet av föregående kursomgångs kursvärdering, och de eventuella åtgärder som gjorts, presenteras också vid kursintroduktionen. Svarsfrekvensen är dock låg på de automatgenererade kursvärderingarna (i genomsnitt svarade 29 % på kursvärderingarna under 2017). Programrådet har därför dels gjort analyser om orsakerna till att den låga svarsfrekvensen, dels analyserat utformningen av kursvärderingarna. På programmöten och kvalitetsdagar har sedan frågan om hur studenterna kan göras mer delaktiga diskuterats. Som komplement till de automatgenererade kursvärderingarna genomförs därför numer kompletterande kursvärderingar i många kurser. Dessa sker såväl muntligt som via digitala verktyg och används för både formativa och summativa syften.

Efter studietiden på ämneslärarprogrammen genomför studenterna anonyma, individuella programvärderingar. Liksom kursvärderingarna har dessa tyvärr en relativt låg svarsfrekvens. För att komplettera den digitala programutvärderingen görs i samband med avslutningen även en muntlig utvärdering, som ger andra möjligheter med den dialog som låter studenternas tankar haka i varandra och även speglas av närvarande lärare. Som komplement till den egna programvärderingen deltar lärosätet i lärarutbildningskonventets alumnutvärdering. Resultatet av kurs- och programvärderingarna används i det interna kvalitetsarbetet (se bedömningsområde Uppföljning, åtgärder och återkoppling). Det bristande intresset för att delta i formella utvärderingsinsatser är dock ett problem. Här behöver ytterligare åtgärder vidtas och former utvecklas för att få fler studenter aktiva. Målet är att utveckla arbetet med både studentdialoger och samarbetet med alumner för att nå dithän. I och med bytet till lärplattformen Canvas ser vi förbättrade möjligheter till kommunikation med studenterna under kursens gång, vilket troligen inte bara kommer att utveckla möjligheterna till läraktiviteter utan också positivt kommer att påverka möjligheten för studentinflytande under pågående kurs.

Övriga formella och informella insatser för studentinflytande

Lärarytbildningarna, liksom högskolan i stort, har ett gott samarbete med studentkåren runt olika former för studentinflytandefrågor. Det samarbetet borgar för att studenterna på ett organiserat sätt kan utöva inflytande på olika nivåer, från högskolestyrelsen ned till programråd, i enlighet med vad som stadgas i HF om studenternas rätt till representation när beslut fattas eller beredning sker. I linje med detta har också avdelningschef, programansvarig och prefekt kontinuerliga kontakter med företrädare för studentkåren, för att säkerställa ett gott informationsflöde och goda kontakter i enskilda ärenden. Studentrepresentanterna inbjuds också till avdelningens kvalitetskonferenser.

För att systematisera studenternas och ledningens/personalens kontakter angående enskilda studenters synpunkter i egna ärenden planeras nu regelbundna avstämningsmöten. Tanken med detta är att fånga upp eventuella återkommande klagomål som skulle kunna vara tecken på någon form av brist i utbildningen.

Förutom de formella och informella möjligheterna för studenter att ha inflytande på utbildningen, innebär storleken på programmet/inriktningen att det är lätt för studenter och lärare att kommunicera. Lärarnas arbetsrum är placerade i nära anslutning till de ytor där studenterna kan sitta och arbeta, vilket gör det enkelt att söka upp lärare när det är något de vill diskutera.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Då Högskolan Väst har regeringens särskilda uppdrag att utveckla arbetsintegrerat lärande (AIL) är arbetslivsperspektivet väl integrerat i lärarutbildningen. Högskolan Västs bärande idé, att skapa kunskap i samverkan – gör all samverkan till en central strategi för att uppnå hög kvalitet i utbildning och forskning. Med samverkan avses ett ömsesidigt utbyte av kunskap, kompetens och lärande i mötet mellan akademi, arbetsliv och omgivande samhälle. Samverkan ska vara forskningsanknuten och utbildningsanknuten och sker främst inom ramen för Arbetsintegrerat lärande.

Ämneslärarlärarprogrammen på Högskolan Väst har också konstruerats med utgångspunkt att vara relevanta och förbereda för läraryrket, vilket kommer till uttryck i såväl policydokument (kursplaner och kurs-PM) och i genomförandet av utbildningen. Konkret innebär detta exempelvis att (ämnes-)didaktik och (ämnes-)teori integreras med varandra och genom att VFU:n på ett tydligt sätt knyts till de högskoleförlagda studierna. Arbetslaget arbetar med att skapa förutsättningar för progression i studenternas lärande och ansvarstagande, på ett sätt som syftar till att förbereda dem inför ett föränderligt arbetsliv. Det innebär exempelvis att innehållet i utbildningen ska vara långsiktigt hållbart och inte knutet till vare sig tidsmässig eller geografisk kontext. Avvägningar görs därför beträffande konkretisering respektive långsiktigt hållbara teorier om lärande, undervisning och ämnesdidaktik. Att skapa en långsiktigt hållbar lärarkunskap handlar också om att kunna teoretisera om och problematisera innehållet i utbildning och undervisning och de förutsättningar som skapas för elever och lärare att lära och utvecklas i skolan.

Ett utvecklingsområde som uppmärksammas alltmer är skolans digitalisering och inom detta område pågår flera utvecklingsarbeten inom programmen. Området behandlas även över program- och inriktningsgränserna inom lärarutbildningen. Högskolan har också satsat särskilda medel om ca 20 miljoner för projekt inom området *Digitalisering med fokus på strategisk utveckling av pedagogiska modeller och lärande* under perioden 2018-2023, vilket även kommer att påverka ämneslärarprogrammen i positiv riktning.

Samverkan med det omgivande samhället genom VFU

Högskolan Väst har en väl fungerande VFU-organisation som tryggar att studenterna får en kvalitativt god och successivt fördjupad verksamhetsförlagd utbildning. Lärarutbildningen har i samverkan med kommuner och fristående verksamheter i regionen utvecklat en organisation bestående av VFU-områden med förskolor, förskoleklasser, fritidshem, grundskolor och gymnasieskolor. Varje VFU-område leds av en lokal VFU-samordnare. Högskolan Västs VFU-utvecklingsledare har, tillsammans med programansvariga, det övergripande ansvaret för den verksamhetsförlagda utbildningen och svarar tillsammans med skolhuvudmännens VFU-samordnare för att studenterna placeras inom rätt verksamhetsfält. Det administrativa placeringsarbetet genomförs av lärosätets VFU-handläggare. Studenten tillhör i huvudsak

samma VFU-område under hela utbildningstiden och ingår i ett arbetslag med yrkesverksamma lärare. Studenterna placeras på skolor och får VFU-handledare med för studentens utbildning relevant ämnes- och/eller verksamhetsbehörighet.

Som mindre lärosäte har vi möjlighet att, utöver den nära interna samverkan som är möjlig till följd av att lärarprogrammen i huvudsak är samlade på samma institution, också utveckla nära relationer till externa samverkansparter, d.v.s. VFU-områden och sedermera VFU-handledare. Högskolan Väst har exempelvis ett utvecklat strategiskt samverkansarbete med regionens huvudmän. Under hösten bjuds samtliga VFU-handledare och VFU-samordnare in till lärosätet för en heldagskonferens som benämns VFU-dag. Dagen utgörs av föreläsningar om handledaruppdraget, goda exempel på handledararbete från verksamheter kombinerat med avslutande programspecifika möten där VFU-handledarna möter programrepresentanter. Eftermiddagens diskussioner handlar om att etablera ett gemensamt språk kring de dokument som studentens prestationer bedöms i relation till. Dessa diskussioner förs i mindre grupper med lärosätesrepresentanter på plats, för att lyssna in och fånga upp verksamhetsrepresentanternas synpunkter och idéer i det fortsatta samarbetet med VFU-handledarna. Under vårterminen genomförs en motsvarande konferens som riktar sig till skolans styrkedja. Samverkan med kommunens skolhuvudmän handlar om huvudmannens uppdrag och roll i verksamhetsförlagd utbildning. Genom att visa på goda exempel på skolhuvudmän som i olika avseenden lyckas organisera samordnaruppdrag och/eller ge handledarna goda förutsättningar för sitt uppdrag kan framgångsrika strategier spridas. Ytterst handlar samverkan om att ge lärarstudenter bästa möjliga förutsättningar för sin VFU, för regionens VFU-handledare att genomföra sitt handledaruppdrag samt för huvudmän att tänka strategiskt kring långsiktig kompetensförsörjning. ämneslärarstudenterna möter också VFU-områdena i samband med en professionsdag. Dagen innehåller en mässa där studenterna möter och samtalar med verksamhetsrepresentanter. Lärare från samverkande skolor ger också miniföreläsningar under teman som korrelerar med pågående programkurser och utgör på så sätt en koppling mellan teori och praktik som stärker professionsanknytningen i utbildningen. Professionsdagen blir också ett tillfälle för samtliga studenter att möta andra VFU-områden och andra verksamhetsrepresentanter än de som ingår inom studentens ordinarie placering.

Som en konsekvens av det täta samarbetet mellan Högskolan Västs lärarprogram och regionens skolverksamheter finns sedan ett par år tillbaka ett samarbete kring studenters examensarbete med en av samverkanskommunerna. På initiativ av verksamhetsrepresentanter förmedlas verksamhetsnära frågor eller problem i det dagliga arbetet som man vill få belysta med hjälp av lärarstudenter. Syftet med samarbetet är dels att ge studenterna uppslag på frågor som lärare brottas med/är nyfikna på, dels att ge lärarstudenterna ytterligare inblick i professionsrelaterade spørsmål. Samarbetet har ytterligare ett angeläget syfte, att studenternas examensarbeten de facto ska kännas som kunskapsbidrag och samtidigt bidra till att utveckla verksamheten i samarbetskolorna. På sikt hoppas vi kunna formera samverkansstrukturer där studenternas studier kan få spridning och bli en naturlig del av skolornas interna arbete där studenter inbjuds att presentera sina studier i samband med exempelvis arbetslagsmöten.

Regionalt utvecklingscentra (RUC)

Förutom arbetet med den verksamhetsförlagda utbildningen har lärarutbildningen ett regionalt utvecklingscentrum (RUC), benämnt *Forum för skolutveckling* som arbetar med samverkansfrågor inom utbildning och forskning. Förutom att organisera kompetensutvecklingsinsatser för förskole-, fritids- och skolpersonal, företrädesvis för regionen, fungerar *Forum* som en länk mellan HV:s forskningsmiljöer och externa aktörer (bland annat genom samverkansforskningen inom BUV). Forum för skolutveckling leds av en föreståndare som också har en del av sin tjänst i lärarutbildningarna och det finns också en vetenskaplig ledare från lärarprogrammen. Till *Forum* finns knutet ett sakkunnigt råd med företrädare från olika

skolformer i regionen. Det sakkunniga rådet har till uppgift att vara en brygga mellan regionens verksamheter och utbildningen och forskningen på lärarprogrammen. För att stärka verksamhetsperspektivet, och därigenom förbereda ämneslärarstudenterna inför arbetslivet finns också företrädare från relevant verksamhetsområde i programrådet (Se Uppföljning, åtgärder och återkoppling). Ett utvecklingsområde som påbörjats under våren 2018 är att tillsammans med samverkansaktörerna i regionen undersöka möjligheterna att konstruera en arbetsintegrerad lärarutbildning, dvs. en lärarutbildning där studenter kombinerar arbete i skolverksamhet med studier.

Arbetslivsperspektivet säkras med hjälp av en aktiv VFU-organisation som samverkar med huvudmännens olika aktörer; såväl förvaltningsnivåer som skolläda-re och lärare involveras i arbetet kring studentens VFU och för innehållslig medverkan i utbildningens olika delar har vi representanter i våra beslutande organ (läs: programråd) samt i samverkansforumet RUC. Vi behöver dock fortsätta arbetet med att kvalitetssäkra utbildningen under VFU. Vi kommer att göra det bland annat genom att vidareutveckla examinationsformer som tar vara på studenternas tillämpningsförmåga. Som komplement till VFU-handledarens rådgivande bedömning av studentens prestationer under VFU används, som ovan beskrivits, bland annat videoupptagning av egen undervisning som ett sätt att synliggöra och reflektera kring den egna didaktiska förmågan.

Alumniverksamhet

En viktig kontakt med arbetslivet är kontakten med de studenter som avslutat utbildningen. Högskolan Väst ingår i lärarutbildningskonventets alumnutvärdering. Lärosätet initierade under våren 2018 ett centralt projekt om alumniverksamhet som vi kommer att utgå från i vårt kommande utvecklingsarbete kring alumniverksamhet. Ämneslärarprogrammet har dock redan nu kontakter med alumner som är av betydelse för studenterna. Vid den professionsdag som redan nämnts brukar f.d. studenter bjudas in för att presentera sitt examensarbete. Vidare har det planerats för medverkan av f.d. studenter i samband med didaktiska moment i några olika kurser.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Här finns inte några skillnader mellan vad som gäller årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

Specifikt för gymnasieskolan